

UNAKRŠTAVANJE DVIJU
SINTAKTIČKIH KONSTRUKCIJA

U našem novinskom stilu vrlo često susrećemo konstrukciju direktnog objekta uz refleksiv se u značenju neodređenog ličnog subjekta (francuski *on*, njemački *man*); primjerice: *kojim se daje veću slobodu* (Vjesnik, 7. II.1953., str. 3.) mjesto *veća sloboda*.

Isto tako unakrštava se konstrukcija vremena u genitivu i akuzativu; primjeri: *ovaj puta, prvi puta, prošli puta, po drugi puta, za ovaj puta, kad ne znamo po koji puta već*. Tu je pridjev u akuzativu, kao da se kaže *prvi put, svaki put, koji put*, što bi bilo ispravno.

Mjesto toga uvriježila se u saobraćajnom i novinarskom, naročito zagrebačkom, govoru kompromisna konstrukcija, i to na najčudnovatiji način, da je pridjev u padežu akuzativne konstrukcije vremena, a imenica u genitivnoj konstrukciji vremena.

To je svakako barbarizam jednak onome gore, gdje je upotrebljen objekt u akuzativu, kao da je glagol bez refleksiva.

Čistilac jezika, koji radi na njegovoj kulturi, ovdje ima svakako lagan posao. Treba izbjegavati nepotrebno unakrštavanje konstrukcija, reći će. Treba kazati: *daje se veću slobodu, svaki put ili svakog puta* i t. d. Uspor. Maretić, Jezični savjetnik, str. 120., s. v. *put* i str. 130., s. v. *se*.

Petar Skok

KOMPARATIVNE VARIJANTE
SINONIMNOG ZNAČENJA

Komparativ *drūkčiji* i prilog *drūkčije* govori se i piše na dva načina: *drugáčiji*, *drugáčijē*, *drugojáčiji*, *drugojáčijē*. Sva tri oblika imaju jednako značenje. Belić, Pravopis, 176, dopušta sva tri, navodeći kao priloge još *drūkčē* pored *drūkšē*, *drugáčē*, *drugojáčē*, dok Boranić, 110, ima samo *drugáčije*, *drugojáčije* pored *drūkčije* i *drūkče*.

Što se tiče postanja, lako je objasniti postanje od *drugáčiji* i *drugojáčiji*, a teško je naći razlog za sinkopu samoglasa -a- u *drūkčiji*.

Pomoću sufiksa -ako, koji se nalazi u *taki*, *ovaki*, *onaki*, *svakaki*, stvoren je od *drug(i)* prilog *drugáč*, koji se govori u kajkavskom i čakavskom, a u štokavskom komparativ na -iji *drugáčiji*, *drugáčije*. Tako se može govoriti i u kajkavskom hrvatskom i čakavskom.

Od *svākōji* stvoren je s pomoću istoga sufiksa *svakojaki*. Analogijom prenijet je -ojak na *drug* i stvoren komparativ *drugojáčiji*, koji govore štokavci, a ne govore ni čakavci ni kajkavci, premda imaju *svakojaki*.

Sinkopa vokala -a- u *drūkčiji* mislim da je nastala analogijom prema *drūgdje*. Oblik *drūkčiji*, koji je nastao odatle, danas se više upotrebljava u govoru i pismu. Tendencija je jezičnog razvitka prema kraćem obliku, analogijskom.

Jezičnom čistioću i tu je lagan posao. Dat će prednost obliku *drūkčiji*, koji nije pravilan, ali se više upotrebljava.

Njemu ne će biti teško da stvori odluku ni kod spomenutih priloških varijanata. Pri pitanju, koji će se od njih uzeti u književni jezik, držat će se jezične tendencije.

Prilozi *drūkčijē*, *drugáčijē*, *drugojáčijē* zapravo su srednji rodovi komparativa, dok su *drūkčē*, *drugáčē*, *drugojáčē* nastali dodavanjem priloškog nastavka -ē na dočetak -k od -ako, -ojako, a u *drūkšē* izmijenjena je suglasnička grupa -kč- u -kš- prema komparativima *lakši*, *mekši*, i t. d. Jezični uzus današnjih pisaca na zapadu i istoku daje prednost prvoj seriji.

Petar Skok

ŽITARICA ILI ŽITO?

Čudi se jedan naš čitalac, što u tekstovima nalazi riječ *žitatica* ondje, gdje bi trebalo stati *žito*, jer »žitatica u rječniku (Ristić-Kangrga) znači ono, u što se meće žito«.

Ali ne čudi se tako samo ovaj naš čitalac nad pojedinom riječju, nego se mnogi naši ljudi uopće čude, što neka riječ ima i drugačije značenje od onoga, na koje su navikli u svome kraju ili na kakvo su naišli u kojem rječniku. Naše jezično blago nije još u cjelini popisano, a ni popisanim riječima nisu zabilježena sva

značenja, koja ima neka riječ ili neki izričaj na čitavom području hrvatskoga ili srpskoga jezika. Osobito loše stojimo s popisivanjem rječničkoga blaga današnjeg književnog jezika hrvatske i srpske književnosti, tako da često i najobičnije književne riječi našega vremena ne nalazimo zapisane u rječnicima. Ima čak više takvih riječi u dvojezičnim rječnicima nego u znanstvenim rječnicima našega jezika. Stoga su baš i pokrenule Matica Srpska i Matica Hrvatska sastavljanje takva rječnika, koji će sadržavati cjelokupno suvremeno rječničko blago hrvatske i srpske književnosti, pri čemu će biti pobilježena i najraznoličnija značenja pojedinih riječi. Dok se to ne učini, ne ćemo se smjeti zadovoljiti samo zagledavanjem u jedan rječnik, makar on bio ne znam kako vrijedan. Da je naš čitalac zagledao u još koji rječnik, ne bi se uopće čudio.

Već u Karadžićevu i Broz-Ivekovićevu Rječniku čitamo, da je *žitara* lađa, u kojoj se vozi žito, ali može biti i drugo što, u čemu se nosi ili drži žito. Tako ima i Šulek u »Njemačko-hrvatskom rječniku« i u »Rječniku znanstvenoga nazivlja«. Ali potreba znanstvene terminologije u Hrvatskoj dala je toj riječi i posebno značenje, pa pojam *žitara* obuhvaća pšenicu, raž, ječam, zob, proso, kukuruz i rižu, da spomenem samo najvažnije. U značenju toga šireg pojma riječ *žitara* poznaje i znanstveni i poslovni i govorni i književni jezik novijega vremena u Hrvatskoj, pa je kao takva i ušla u mnoge naše dvojezične rječnike. Spomenut ću samo neke: u Drvodelićevu »Hrvatsko-engleskom rječniku« *žitara* znači samo *cereal*, u Deanovićevu »Talijansko-hrvatskom rječniku« *piante frumentacee* znače *žita*, *žitara*, u Benešićevu »Hrvatsko-poljskom rječniku« *žitara* je *rošlina zbožowa*, a u Merhautovu »Češko-hrvatskom rječniku« *obilj* je *žito* ili *žitara*. Pri takvoj proširenosti toga značenja sasvim je jasno, da u današnjem književnom jeziku riječ *žitara* s pravom znači ne samo lađu ili ono, u čemu se drži žito, nego i žito uopće.

Razvoju toga značenja vjerojatno je pomoglo i to, što po svjedočanstvu Broz-Ivekovićeva Rječnika u Hrvatskoj zovu žitom samo proso, i to jednako u onim krajevima, gdje se

hrane prošenim i gdje se hrane kukuruznim kruhom (BI Rj., II., 870). No u Srbiji, Bosni i Hercegovini žitom se zove svaki usjev, od kojega se obično brašno melje i kruh mijesi, dakle ono isto, što znači i riječ *žitara*. U Slavoniji pak, po saopćenju druga Hamma, *žito* znači *pšenicu*, t. j. onu žitaricu, koje ima najviše i koja se upotrebljava za nasušni kruh. Ta ista riječ u Poljskoj i Češkoj znači *raž*.

Iz svega iznesenog slijedi, da riječi *žito* i *žitara* ne treba da isključuju jedna drugu, jer obadvije žive intenzivnim životom. Proširenost jedne u narodnom jeziku ekvivalentna je proširenosti druge u književnom jeziku i obratno. Oba su kriterija jednako odlučna za njihovu književnu valjanost.

Lj. Jonke

ŠESTOGODIŠNJA ILI ŠESTGODIŠNJA ŠKOLA?

Pita nas jedan naš čitalac, da li je pravilnije i bolje reći šestogodišnja ili šestgodišnja škola. »Naše obavezno školovanje«, veli on, »traje 4, 6 odnosno 8 godina. Narodne škole, koje traju 4 godine, imaju službeni naziv četverogodišnje škole, one, koje traju 8 godina, zovu se osmogodišnje škole, a one, koje traju 6 godina, zovu se službeno šestogodišnje škole, ma da ne traju 600, nego samo 6 godina. Skraćeno brojkom šestogodišnje škole pisale bi se: 6-godišnje škole. Je li naziv šestogodišnja škola u ovom slučaju pravilan i dobar? Zar ne bi bilo pravilnije i bolje: šestgodišnja škola? Ova se konsonantska skupina posve lako izgovara, pa mi je nejasno, zbog čega je ovakav službeni naziv naredbenim putem upravo propisan.«

Prvo, što bismo upitali našeg čitaoca, jest to, da li se zaista konsonantska skupina *stg* »posve lako« izgovara. U toj skupini imamo dva bezvučna konsonanta ispred jednoga zvučnog; srednji konsonant pri izgovoru takvih skupina obično otpada (isporedi na 31. str. Boranićeva Pravopisa *čeljuska*, što postaje od *čeljusstka*, i druge slične primjere) baš zato, što to nisu posve lake skupine za izgovor. U našem slučaju mora doći i do asimilacije bezvučnog konsonanta, koji stoji pred zvučnim konsonantom. Ako bismo dakle željeli tu riječ